

## SPEXERYDS GRUVA

Spexeryd var en av Sveriges större mangangruvor. Mangan används endast i legeringar, ferromangan är den vanligaste. Manganmalm kallas även brunsten.

Följande information har lämnats av Daniel Petterzon i Ödestugu  
(<https://www.facebook.com/Spexeryd>)

Namnet Spexeryd har skriftliga belägg som sträcker sig tillbaka till 1425. Men fram till början av 1800-talet var det egentligen inte mer än en gård. I stort sett alla byggnader man ser idag byggdes under slutet av 1800-talet som bostäder mm åt gruvarbetarna.

Historien om gruvan är ganska omfattande. Gruvdrift pågick i över 100 år och enligt vad som är känt skall en Major Odenkrantz hittat manganmalm här 1819. Han skickade över prover till England där ett skottskägt bolag blev intresserat.

Ägandeskapet av gruvan är i själva verket ganska komplicerat till en början. Har själv inte riktigt koll på det. Egentligen är det fel att säga Spexeryds gruva eftersom det handlar om "flera" inmutningar som ägdes av olika personer. De personer som nämns är skottarna William Elder och hans kompanjon George Alexander. Elder var dock den som ägde och drev verksamheten. Sen fanns även den svenske greven John Hamilton som också ägde flera inmutningar. Gruvdriften startade under andra halvan av 1820-talet och efter några år bröt en fejd ut mellan Elder och Hamilton. Alexander bytte sida och gick över till Hamilton. Tvister om inmutningar osv hamnade i domstol. I oktober 1838 tog Elder livet av sig på väg tillbaka till England. Då var han i stort sett ruinerad och jag misstänker att han skulle ställas till svars av bolaget. Även Hamilton dog några år senare och Alexanders öde är okänt.

En annan skotte från samma bolag tog över - Peter Berrie Sanderson. Han drev gruvan fram till 1868 när han dog.

Med Sanderson tog det skotska ägandet slut och gruvan togs över av svenska ägare, Wargön. Det var under denna tid som Åkerblom jobbade här. Vad som är utmärkande är att svenskarna moderniserade driften och gick över från dagbrott till traditionella gångar. Skiftet 18/1900-tal så anlades även en smalspårig järnväg mellan Spexeryd och Tenhult.

Följande avsnitt om Spexeryds gruvor är citerat ur skriften Ödestugu Socken, ursprungligen skriven av Eskil Johansson och senare redigerad av Gun Johansson.

”Förutom huvudnäringarna jord- och skogsbruk har Spexeryds gruvor varit av särskilt stor ekonomisk betydelse för bygden.

Förekomsten av manganmalm upptäcktes år 1826 och den första båtlasten avgick från Halmstad till Glasgow år 1829.

Sedan dess har brytningen varierat, mycket beroende på efterfrågan och pris. Under en tioårsperiod 1885 - 1894 bröts 40 000 ton malm.

År 1905 moderniserades gruvorna och en smalspårig järnväg anlades till Tenhult.

Spexeryds gruvor ansågs vid denna tid vara en av Sveriges bästa arbetsplatser. En stark invandring skedde, särskilt från Bergslagen, men även bygdens folk fick här arbete och en behövlig arbetsinkomst.

Under de båda världskrigen intensifierades brytningen, men år 1946 lades gruvdriften ned.

En del undersökningsarbeten har dock gjorts fram till år 1955. Centralschaktet i gruvan är som djupast 250 meter. Så gott som samtliga byggnader inom området är nu borta och runt gruvhålen är skyddande stängsel uppsatta.”